

6.5 Особливості оплати праці персоналу підприємств автомобільного транспорту

На підприємствах автомобільного транспорту застосовуються 3 основні форми оплати праці: відрядна, погодинна та змішана (безтарифна та рейтингова).

6.5.1 Оплата праці водіїв вантажних автомобілів

Для оплати праці водіїв вантажних автомобілів, як правило, застосовується *індивідуальна відрядна форма оплати праці*.

При цьому заробітна плата нараховується відповідно до обсягу перевезеного вантажу в тонах, виконаного вантажообігу в тонно-кілометрах, встановлених годинних тарифних ставок і норм часу.

Заробітна плата водіїв вантажних автомобілів у загальному вигляді розраховується наступним чином:

$$ЗП_{\text{в}} = P_{\text{т}} \cdot Q + P_{\text{ткм}} \cdot P, \quad (6.38)$$

де $P_{\text{т}}$ – відрядна розцінка за одну тонну перевезеного вантажу;

Q – обсяг перевезеного вантажу в тонах;

$P_{\text{ткм}}$ – відрядна розцінка за один тонно-кілометр виконаної транспортної роботи (вантажобігу);

P – виконана транспортна робота (вантажобіг) в тонно-кілометрах.

Звідси, відрядна розцінка за одну тонну перевезеного вантажу розраховується наступним чином:

$$P_{\text{т}} = C_{\text{год}} \cdot N_{\text{час.н-р}} \cdot K, \quad (6.39)$$

де $C_{\text{год}}$ – годинна тарифна ставка водія вантажного автомобіля;

$N_{\text{час.н-р}}$ – норма часу простою автомобіля під завантаженням і розвантаженням однієї тонни вантажу;

K – коригуючий коефіцієнт у залежності від класу вантажу.

Коригуючий коефіцієнт приймається у такому розмірі за класами вантажу:

- для I класу (великогабаритні та великовагові вантажі) – 1;
- для II класу (довгомірні вантажі) – 1,25;
- для III класу (небезпечні вантажі) – 1,66;

- для IV класу (вантажі, що швидко псуються) – 2.

Ці коефіцієнти відповідають значенням *середнього коефіцієнта використання вантажопідйомності автомобілів*:

- для вантажів I класу – 1;
- для вантажів II класу – 0,8;
- для вантажів III класу – 0,6;
- для вантажів IV класу – 0,5.

Коригуючі коефіцієнти для вантажів, що забезпечують менше використання вантажопідйомності автомобіля при повному його завантаженні з нарощеними бортами по габариту, визначаються діленням одиниці на фактичний коефіцієнт використання вантажопідйомності.

Норма часу простою автомобіля під завантаженням і розвантаженням однієї тонни вантажу визначається таким чином:

$$N_{\text{час.н-р}} = \frac{t_{\text{н-р}_i}}{q_{\text{н}_i}}, \quad (6.40)$$

де $t_{\text{н-р}_i}$ – час простою під навантаженням і розвантаженням вантажу на одну їздку.

$q_{\text{н}_i}$ – номінальна вантажопідйомність i -ої марки автомобіля.

Відрядна розцінка за один тонно-кілометр виконаної транспортної роботи (вантажобігу) визначається так:

$$P_{\text{ткм}} = C_{\text{год}} \cdot N_{\text{час.ткм}} = \frac{C_{\text{год}}}{V_{\text{розр}} \cdot q_{\text{н}} \cdot \beta}, \quad (6.41)$$

де $N_{\text{час.ткм}}$ – норма часу на виконання одного тонно-кілометра транспортної роботи (вантажобігу);

$V_{\text{розр}}$ – розрахункова швидкість автомобіля для відповідної групи доріг;

$q_{\text{н}}$ – номінальна вантажопідйомність автомобіля;

β – коефіцієнт використання пробігу вантажного автомобіля.

Розміри годинних тарифних ставок водіїв вантажних автомобілів встановлюються в залежності від призначення таких автомобілів і їх параметрів, вказаних заводом-виробником у технічній характеристиці – паспорті автомобіля.

Годинні тарифні ставки водіїв автомобілів кожної групи диференційовані залежно від вантажопідйомності автомобілів. Зі збільшенням вантажопідйомності автомобілів збільшується і годинна тарифна ставка водіїв, однак її збільшення не пропорційно збільшенню вантажопідйомності автомобіля.

Основою розрахунку тарифних ставок водіїв вантажних автомобілів є годинна тарифна ставка водіїв 3-го класу.

Під час роботи автомобіля з завантаженням в обох напрямках, а також під час перевезення у зворотному напрямку тари, до відрядної розцінки за 1 ткм можуть застосовуватися коригувальні коефіцієнти за виконані тонно-кілометри в зворотному напрямку в розмірі 0,5-1,0.

Під час роботи бортових автомобілів з двома та більше причепами, автомобілів-самоскидів з одним і більше самоскидними причепами, а також автомобілів з причепами підвищеної вантажопідйомності (вантажопідйомність причепа дорівнює вантажопідйомності автомобіля або є більшою) до встановлених відрядних розцінок можуть застосовуватися коригувальні коефіцієнти у розмірі 0,5-0,9.

Погодинна оплата праці водіїв вантажних автомобілів. Погодинна оплата праці водіїв вантажних автомобілів може проводитися за простою погодинною та погодинно-преміальною системами.

При цьому базова заробітна плата водіїв вантажних автомобілів визначається як добуток фактичних автомобіле-годин роботи і годинної тарифної ставки водія 3-го класу.

При простій погодинній системі оплата праці здійснюється за годинними тарифними ставками водіїв вантажних автомобілів конкретних типу і вантажопідйомності автомобілів за фактично відпрацьований час.

Крім того, водіям вантажних автомобілів нараховується надбавка за класність у відсотках від нарахованої базової заробітної плати: водіям 2-го класу – 10%, водіям 1-го класу – 25%.

Також може нараховуватися доплата за керівництво бригадою: чисельністю до 10 чол. – у розмірі 20% від тарифної ставки бригадира, чисельністю 10-25 чол. – у розмірі 30% від тарифної ставки бригадира, чисельністю більше 25 чол. – у розмірі 50% від тарифної ставки бригадира.

Доплата за роботу в позаурочний час здійснюється у розмірі 100% від встановленої тарифної ставки.

Доплата за роботу в нічний час встановлена у розмірі 40% від встановленої тарифної ставки.

При *погодинно-преміальній системі* водію вантажного автомобіля додатково виплачується *премія за якісні та кількісні показники в роботі*, а саме:

- за виконання та перевиконання плану перевезень;
- за покращення експлуатаційних показників (коефіцієнтів використання пробігу та вантажопідйомності, покращення використання причепів, скорочення часу простою автомобіля під навантажувально-розвантажувальними роботами);
- за зменшення витрат на утримання рухомого складу.

6.5.2 Оплата праці водіїв автобусів

Для оплати праці водіїв автобусів, які працюють на лініях регулярного пасажирського сполучення, та водіїв, що працюють на маршрутних таксі, на підприємствах автомобільного транспорту найчастіше застосовують *погодинно-преміальну систему оплати праці*. При цьому *оплата праці водіїв автобусів здійснюється за фактично відпрацьований час на лінії за скоригованими годинними тарифними ставками водія 2-го класу автобусів з урахуванням класу і габаритних розмірів автобуса*.

Водіям автобусів 2-го класу нараховується щомісячна *надбавка за класність* у розмірі 10% від базового заробітку, водіям 1-го класу – у розмірі 25% від базового заробітку.

Також керівником підприємства автомобільного транспорту може бути прийняте рішення про здійснення *доплат водіям автобусів* за:

- роботу без кондуктора (за умови виконання обов'язків кондуктора) – у розмірі до 3% від заної водієм виручки;
- робочий день, розділений на дві частини: за відпрацьований час у кожній частині робочого дня з двома виходами на роботу – у розмірі до 30% тарифної ставки (за згодою водія).

6.5.3 Оплата праці водіїв таксі

Праця водіїв автомобілів-таксі оплачується за *погодинно-преміальною* або за *відрядно-преміальною* системами.

При застосуванні *погодинно-преміальної системи* оплата праці водіїв проводиться за фактично відпрацьований час на лінії за годинними тарифними ставками.

Годинні тарифні ставки оплати праці водіїв легкових автомобілів бувають *простими* та *підвищеними*. *Підвищені годинні тарифні* ставки найчастіше застосовуються для оплати праці водіїв, що працюють у містах з населенням більше 500 тис. чоловік або на санітарних автомобілях (окрім «швидкої допомоги»).

При застосуванні *відрядно-преміальної системи* оплати праці заробітна плата водія таксі обчислюється наступним чином:

$$ЗП_{\text{в}} = V_{\text{пл.км}} \cdot P_{\text{пл.км}} + V_{\text{пос}} \cdot P_{\text{пос}} + V_{\text{пл.пр}} \cdot P_{\text{пл.пр}}, \quad (6.42)$$

де $V_{\text{пл.км}}$, $V_{\text{пос}}$, $V_{\text{пл.пр}}$ – виручка за платні кілометри пробігу, час посадки та платного простою у клієнта, відповідно;

$P_{\text{пл.км}}$, $P_{\text{пос}}$, $P_{\text{пл.пр}}$ – відрядні розцінки з кожної грошової одиниці виручки за платні кілометри пробігу, час посадки та платного простою у клієнта, відповідно (обчислені, враховуючи годинну тарифну ставку водія таксі).

Годинні тарифні ставки водіїв таксомоторів встановлені залежно від робочого класу автомобіля та об'єму двигуна.

Для визначення відрядної розцінки з кожної грошової одиниці виручки за платні кілометри пробігу автомобіля розраховується відповідна *норма часу на виконання 1 км платного пробігу*:

$$H_{\text{пл.км}} = \frac{1}{V_e \cdot \beta_{\text{пл}}} \cdot K, \quad (6.43)$$

де V_e – планова середня експлуатаційна швидкість;

$\beta_{\text{пл}}$ – коефіцієнт платного пробігу;

K – кількість платних кілометрів на 1 грошову одиницю доходу.

Відрядна розцінка з кожної грошової одиниці виручки за посадку пасажирів встановлюється, виходячи з конкретних умов роботи підприємства автомобільного транспорту (наприклад, середньої відстані поїздок або кількості посадок).

Відрядна розцінка з кожної грошової одиниці виручки за простій автомобіля, що оплачується пасажиром, приймається у розмірі годинної тарифної ставки водія.

Водіям таксі за рішенням керівництва підприємства автомобільного транспорту можуть виплачуватися *премії*: за виконання та перевиконання плану виручки, за підвищення планового коефіцієнту платного пробігу, за якість обслуговування та інші показники роботи.

6.5.4 Оплата праці кондукторів

Оплата праці кондукторів автобусів проводиться з використанням *простої погодинної* та *погодинно-преміальної* систем за фактично відпрацьований час.

Оплата праці кондукторів проводиться в залежності від класу їх кваліфікації.

Виділяють 1-ий й 2-ий клас кваліфікації кондукторів:

- *1-ий клас кваліфікації* присвоюється кондукторам, які бездоганно пропрацювали більше одного року в якості кондуктора 2-го класу, які добре знають маршрутну схему руху автобусів даного підприємства, тарифну плату за проїзд пасажирів і провезення багажу, забезпечує високий рівень обслуговування пасажирів, систематичне виконання і перевиконання плану виручки;

- *2-ий клас кваліфікації* присвоюється всім іншим кондукторам.

За виконання і перевиконання місячного плану виручки кондукторам встановлюється *премія*, шкала якого диференціюється залежно від умов роботи і кількості перевезених пасажирів. Розмір премії встановлюється керівником АТП.

6.5.5 Оплата праці ремонтних і допоміжних робітників

Для оплати праці *ремонтних робітників* на підприємствах автомобільного транспорту використовують різні системи:

- просту погодинну систему;
- погодинно-преміальну систему;
- пряму відрядну систему;
- непряму відрядну систему;
- відрядно-преміальну систему;
- акордну.

Нині для оплати праці ремонтних і допоміжних робітників на підприємствах автомобільного транспорту найбільш широко застосовується *колективна непряма відрядна система* оплати праці, рідше – *індивідуальна пряма відрядна система* оплати праці.

При *індивідуальній прямій відрядній системі оплати праці* заробітну плату робочого нараховують за відрядними розцінками, встановленими за проведення одного капітального ремонту агрегату або на одне технічне обслуговування, виходячи з кількості капітальних ремонтів і технічних обслуговувань.

При *колективній непрямій відрядній системі оплати праці* заробітну плату нараховують бригаді робітників за відрядними розцінками, встановленими на 1000 км пробігу рухомого складу на основі типових нормативів трудомісткості технічного обслуговування і ремонту рухомого складу.

Розрахунок *відрядної розцінки на 1000 км загального пробігу автомобілів j-ої марки* проводиться за формулою

$$P_{1000 \text{ км}} = \left(\frac{T_{\text{ТО-1}j}}{L_{\text{ТО-1}j}} - \frac{T_{\text{ТО-1}j}}{L_{\text{ТО-2}j}} + \frac{T_{\text{ТО-2}j}}{L_{\text{ТО-2}j}} - \frac{T_{\text{ТО-2}j}}{L_{\text{КР}j}} + \frac{T_{\text{ПР}j}}{1000} \right) \cdot \overline{C}_{\text{год}} \cdot 1000, \quad (6.44)$$

де $T_{\text{ТО-1}j}$, $T_{\text{ТО-2}j}$ – нормативна трудомісткість одиниці ТО-1 и ТО-2 j-ої марки автомобілів, відповідно;

$T_{\text{ПР}j}$ – нормативна трудомісткість поточного ремонту на 1000 км пробігу рухомого складу;

$L_{\text{ТО-1}j}$, $L_{\text{ТО-2}j}$, $L_{\text{КР}j}$ – нормативна періодичність ТО-1, ТО-2 і капітального ремонту j-ої марки автомобілів, відповідно;

$\overline{C}_{\text{год}}$ – годинна тарифна ставка середнього розряду виконуваних робіт на конкретному підприємстві автомобільного транспорту.

При цьому *середньозважений розряд працівників* знаходиться наступним чином:

$$\overline{P} = \frac{\sum_{i=1}^n P_i \cdot \mathcal{C}_i}{\mathcal{C}_{\text{заг}}}, \quad (6.45)$$

де n – кількість розрядів ремонтних або допоміжних робітників у бригаді або цеху;

P_i – i -ий розряд працівника;

$\mathcal{C}_i$ – чисельність робітників i -го розряду в бригаді або цеху;

$\mathcal{C}_{\text{заг}}$ – загальна чисельність робітників в бригаді або цеху.

Годинна тарифна ставка середнього розряду виконуваних робіт розраховується наступним чином:

$$\overline{C}_{\text{год}} = C_{\text{год,м}} + (\overline{P} - P_{\text{м}}) \cdot (C_{\text{год,б}} - C_{\text{год,м}}), \quad (6.46)$$

де $C_{\text{год,м}}$ – годинна тарифна ставка меншого з двох суміжних розрядів (між якими знаходиться середній розрахунковий розряд);

$P_{\text{м}}$ – менший із двох суміжних розрядів;

$C_{\text{год,б}}$ – годинна тарифна ставка більшого із двох суміжних розрядів (між якими знаходиться середній розрахунковий розряд).

На АТП використовується шестирозрядна тарифна сітка для оплати праці ремонтних робітників (табл. 6.2).

Таблиця 6.2

Шестирозрядна тарифна сітка

Показник	Тарифні розряди					
	1	2	3	4	5	6
Тарифні коефіцієнти	1,00	1,13	1,29	1,48	1,71	2,00

Тоді, заробітна плата ремонтних робітників обчислюється як добуток розрахованої відрядної розцінки на 1000 км пробігу і загального пробігу автомобілів:

$$ЗП_{\text{р.р}} = P_{1000 \text{ км}} \cdot \frac{L_{\text{заг}}}{1000}. \quad (6.47)$$

При застосуванні погодинно-преміальної системи, заробітна плата ремонтних робітників нараховується за встановленими годинними тарифними ставками за відпрацьований час.

Також нараховуються премії:

- за виконання плану випуску автомобілів на лінію в розмірі до 30% тарифної ставки і за кожен відсоток перевиконання плану випуску автомобілів на лінію в розмірі 1-2% тарифної ставки;
- за виконання та перевиконання місячного плану з технічного обслуговування та ремонту рухомого складу.

6.5.6 Оплата праці керівників, інженерно-технічних працівників і службовців на підприємствах автомобільного транспорту

Праця керівників, інженерно-технічних працівників і службовців на підприємствах автомобільного транспорту оплачується за *простою погодинною* або *погодинно-преміальною* системах на основі *посадових окладів*.

Розподіл працівників на посади виконується за допомогою *Єдиної номенклатури (переліку) посад і Кваліфікаційного довідника посад керівників і службовців*, де відображені кваліфікаційні характеристики по кожній посаді.

Кваліфікаційний рівень визначається діленням заробітної плати окремих працівників на сформований на підприємстві мінімальний рівень оплати праці.

Праця *керівників* оцінюється за результатами роботи всього колективу і за ступенем виконання покладених на них функцій, *інженерно-технічних працівників і службовців* – виходячи з обсягу, повноти, якості та своєчасності виконання посадових обов'язків.

Премії нараховуються за результатами господарської діяльності.

Також для даних категорій працівників установлені *надбавки за високі досягнення в праці* або *виконання особливо важливих робіт* у розмірі до 50% від встановленого окладу, а також інші види доплат і надбавок, передбачені діючим законодавством.